

Die graanopbergingsektor het 'n buigsame beurtkragreëling nodig om te help om die impak daarvan te versag. Die impak kan verminder word as beurtkrag geskeduleer word vir wanneer dit geskik is vir opbergers.

Naas 'n buigsame reëling moet die hindernisse om energie aan die netwerk te verskaf, verwyder word. Billike ooreenkomste is nodig om opbergers van beurtkrag uit te sluit.

Agbiz Grain se lede hanteer gesamentlik 70% van die graan en oliesade wat in Suid-Afrika gelewer word. Stapelvoedsel, soos witmieliemeel, broodmeel en sonneblomolie, word hieruit vervaardig. Kommoditeite wat opgeberg word, sluit witmielies, geelmielies, sonneblom, soja-bone, koring, moutgars, kanola, grondbone en sorghum in.

Elektrisiteit word gebruik om die graan en oliesade van produsente in te laai en na verwerkers uit te laai. Sonder elektrisiteit kan graan nie gedroog, deurlug of berook word nie.

Die bedryfskoste aan diesel vir kragopwekkers is sewe maal die koste aan elektrisiteit. As 'n geweegde driejaargemiddelde (2018-'20) maak elektrisiteitskoste 10,1% van die opbergingskoste uit. Dis die derde hoogste koste naas salarisse en die vervangingskoste en waardevermindering van geboue.

Terwyl die beoogde jaarlikse onderhoud aan installasies by Eskom sedert 2017 feitlik onveranderd gebly het, het die onklaarrakings sedert 2017 vanaf 'n laagtepunt van net minder as 15% van die geïnstalleerde opwekkingskapasiteit tot 'n rekord van sowat 50% in 2023 gestyg.

Inflasie het op 'n jaargrond-

Beurtkrag ontwig die opbergingsektor

slag vir 2022 met 6,9% toeneem, terwyl voedselprysinflasie vir 2022 met 9,2% op 'n jaargrondslag toeneem het. Na verwagting sal inflasie vir 2023 tot 5,5% daal en voedselinflasie tot 7,6%. Dis steeds hoër as die Reserwebankteiken van gemiddeld 4,5% of die boonste grens van 6%. Die rentekoers sal dus hoog bly in 2023 en dit lyk nie asof beurtkrag in die afsienbare toekoms die wyk gaan neem nie.

IMPAK OP DIE OPBERGINGSEKTOR

Hou in gedagte dat die persentasie lewerings op JSE-silosertifikaat ongeveer 25% van die totale lewerings op die mark uitmaak. Dié voorraad moet uitgelaai word. 'n Verlaagde uitlaaitempo weens beurtkrag kan daartoe lei dat sekere silo's nie meer kan voldoen aan die JSE se vereistes wat 'n minimum uitlaaitempo voorskryf nie.

Tweedens, beurtkrag kan veroorsaak dat pryskonvergensie tussen die termynmark en die fisieke mark nie doeltreffend plaasvind nie. Die impak van beurtkrag op die opbergingsektor hou dus 'n hoë risiko vir die JSE-mark in.

Beurtkrag het 'n wesenlike impak op die opbergingsektor. Die gewone en JSE-opbergingstariewe word jaarliks vasgestel, terwyl beurtkrag oor 'n jaartydperk aansienlik kan toeneem. Die ergste scenario is dat die opbergingsektor voorraadverliese kan aanteken.

Kommunikasiestelsels soos selfone en netwerke stort ineen. Die vraag om tydgleuwe vir uitlaai te bespreek, verhoog.

Die bykomende kapitaaluitleg om kragopwekkers aan te skaf, is hoog. Die vroeër inname van graan teen 'n hoër vogpersentasie is 'n risiko weens onsekerheid oor elektrisiteitsvoorsiening vir droging en deurlugting. Gehaltesrisiko's verhoog omdat graan nie deur deurlugting afgekoel en gedroog kan word nie. Dié aksies is ook duur weens die loopkoste van kragopwekkers wat deur diesel aangedryf word.

'n Ander ongunstige uitwerking is dat die gebruiksduur van elektroniese en elektriese toerusting daal.

Opbergers konsentreer daarop om in besigheid te bly en die belegging in bedryfsdoeltreffendheid ly skipbreuk.

Personeel ervaar bykomende stres om onder dié omstandighede voldoende dienste aan kliënte te lewer. Produktiwiteit word ingeboet. Personeel moet oortyd werk en begin selfs om graan snags te berook.

Die vermoë en volhoubaarheid van munisipale dienste, soos die voorsiening van elektrisiteit en water, gaan agteruit.

Opbergers verloor kontrakte om op te berg. Die seisoenale aard van opberging regverdig nie die duur kapitaalvereistes van hernubare energiebronne soos sonkrag nie. Die voorsiening van dieselkragopwekkers is met ses maande vertraag

weens die groot aanvraag. Dit sal nie betyds geïnstalleer kan word voor die begin van die nuwe bemarkingsjaar in Mei vanjaar nie.

IMPAK OP KLIËNTE

Klagtes deur kliënte oor die ondoeltreffende uitlaaitempo vir grane neem toe. Die omdraaien staantye vir vervoerkontrakteurs by silo's neem toe en daarmee saam die koste. Weens die praktyk om opbergingskoste jaarliks tydens kontraktering vas te stel, is dit nie moontlik om die verhoogde opbergingskoste aan kliënte, soos produsente of verwerkers, oor te dra nie. Die opbergingsektor dra die grootste gedeelte van die verhoogde opbergingskoste.

Silo's wat as JSE-silo's geregistreer is en JSE- en gewone silosertifikate uitreik, speel 'n belangrike rol in die funksionering van die mark. Verdragings in die uitlaai van sekere silo's weens beurtkrag verlaag die koers waarteen hulle kan uitlaai. Dit kan silo's insluit wat nie meer aan die JSE se vereistes voldoen nie.

Die tydige uitlaai van fisieke voorraad op 'n JSE-silosertifikaat is van deurslaggewende belang vir pryskonvergensie tussen die fisieke mark en die termynmark. Kopers het nie meer vrylik toegang tot voorraad nie en dit lei tot bykomende opbergingskoste vir kopers. Die voorraadvlakke sal aan die begin van die nuwe bemarkingsjaar hoër wees, weens 'n ondoeltreffende en verlaagde uitlaaitempo. Meulens se vervaardigingstempo sal afneem en bedryfskoste sal styg. **LBW**

Mnr. Wessel Lemmer is hoofbestuurder van Agbiz Grain.